

Disputatio juridica inauguralis de usuris & mora

<https://hdl.handle.net/1874/340704>

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
USURIS & MORA,

QUAM
ANNUENTE SUPREMO RERUM OMNIUM
MODERATORE

Ex auctoritate Magnifici D. Rectoris,
D. JOHANNIS van MUYDEN,

J. U. D., ejusdemque Facultatis in Illustri hac Academia
Ultrajectina Professoris Ordinarii, Dignissimi,

NEC NON

*Unanimi Amplissimi Senatus Academici consensu; Nobilissimaque
Facultatis JURIDICÆ Decreto,*
PRO GRADU DOCTORATUS,
Et summis in UTROQUE JURE honoribus & Privilegiis
ritè, ac legitimè consequendis,

Placida Eruditorum disquisitioni subjicit.
BERNHARDUS SCHÜTZ, Quakenbrug. Westphal.
Ad diem 12. Septembris horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

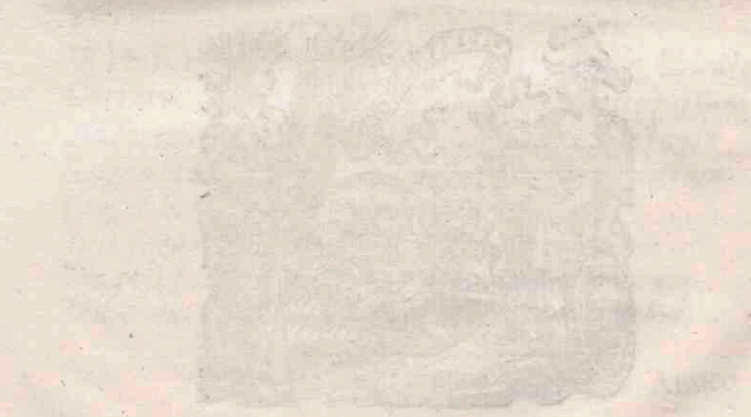
Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi, clō lōc LXXXVII.

DISPUTATIO JURIDICA
IN
USURIS & MORA
QUAE
ANVENIT SUPPLEMENTUM
MODERATO

FAUTORIBUS

ATQUE

AMICIS.

TRACTATI DE RHENUS
Ex Officina Francisci Hahn, Academiæ
Typographi, de J. J. J. J.

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
USURIS ET MORA.

THESIS I.

Uemadmodum necessaria fuit usibus humanis pecuniæ inventio, ita & usura quædam diligentia humanæ l. 3. ff. de eo quod. cert. loc. Borch. c. 1. num. 16. idcirco suadente Ulpiano l. 1. ff. de just. & jur. Etymon Vocabuli præmittendum duco, & animadverto omnibus in rebus id perfectum esse quod ex omnibus suis partibus constaret. Cujusque vero rei potissima pars principium est. Cajus lib. 1. ad Legem. XII. tab. Neque inepte dicitur ordinem esse vinculum artis, memoriæ ac intelligentiæ Matrem, quæ memoriæ reddat bonæ fidei custodem, depositum absque mora reddentem. Menoch. Consil. 51. vol. 1. n. 1. War. ab Ehrenb. meditam. pro fœd. lib. 1. c. 1. num. 146. Est enim usura dicta quasi usus, eo quod pro usu sortis præstatur. Ut & Cicero usuram innumeris in locis pro usu nominat, bifariam potissimum accipitur: *Vel vulgariter pro usura lucis, temporis, vitæ Tuscul. lib. 1. quest. 93. Donell. in tract. de usur.*

de usur. c. 1. Francisc. Hotom. in disput. de usur. cap. 1. Natura dedit usuram vitæ tanquam pecuniæ. Vel juridice, atque ita rursus vel latè pro incremento, quod in quocunque contractu vel negotio accedit ei, quod exinde debetur c. 1. plerique 14. q. 3. Dn. Struv. Syntagm. Jur. Civ. exerc. 27. th. 41. Vel strictè pro incremento, quod mutuo accedit in eodem genere. c. putant. c. usura. 14. q. 3. l. 12. C. b. t. Vel strictissime, pro eo quod sorti accedit in mutuata pecunia Hahn. in not. ad Wesenb. h. t. n. 1. per l. 3. & 10. C. b. t.

I I.

Usura definitur quod sit accessio ad sortem, quam propter usum fortis. h. e. quantitatis principaliter debitæ, creditor exigit Peretz. in C. b. tit. num. 1. & hæc est æqua; cum non tam propter lucrum creditoris accipientis, quam propter moram debitoris non solventis infligatur l. 17. §. 3. ff. b. t. quo ipso à scenore differt vol. 3. d. 7. Basil. l. un. 3. Accessionis nomen hic generale est, complectens omne, quod ex re principali venit, si- ve naturaliter obveniat, ut fructus; si- ve civiliter ut pensio, merces, usura. Quamvis usura differat à sorte, nequit tamen intelligi nisi ex comparatione fortis l. 5. §. 2. ff. de solut. Hinc usura non potest per se subsistere quasi accessio sine re princi- pali, ex qua suum esse habet d. Vol. 3. d. Basil. ead. non tantum fortis accessio in pecunia numerata consistit, sed in omnibusque mutuam functionem in suo genere recipiunt, ut sunt vinum, oleum, frumentum d. l. 3. ff. de eo quod. cert. loc. l. 2. §. 1. ff. de reb. credit. In quantitativibus, i. e. in rebus fungilibus locum habet, non in corporibus & speciebus l. 18. ff. de his quæ ut indign. aufer. l. 3. §. ult. h. t. l. 2. 3. 12. C. eod. nisi inter contra- hentes agatur, ut pro his speciebus æstimatis usura reddatur, & tunc pro veste ita data, ut pecunia reddatur licite usura promit- titur & solvitur, quia idem est ac si vestem vendidissent l. 10. C. de jur. dot. l. 10. §. 4. eod. Brunneman. ad l. 25. C. b. t. in l. 3. §. ult. ff. b. t. dantur aliæ species, utpotè quando aurum vel argen- tum factum per fidei commissum relictum, hoc casu; mora in- terveniente, usuræ debentur, si testator materiam ideo reliquit, ut

ut ea distracta & pecunia inde redacta fideicommissa solverentur.
De statutis & imaginibus *Vide l. 17. §. fin. h. t.*

I I I.

Præmissa nominis & rei definitione pro ingenii mei tenuitate, tractationem de Usuris in sex partes dividere animum induxi.
1. Quomodo earum obligatio oriatur; 2. Quæ & quotuplex sit divisio. 3. An illæ licitæ sint nec ne. 4. Quibus ex causis debeantur. 5. Quæ possit esse earum quantitas. 6. Quibus modis deberi desinant. Obligatio contrahitur stipulatione, quâ principaliter pecunia debetur, & usura interdum accedit, tanquam ejus pecuniæ fructus *Donell. ad tit. 31. C. de usur.* Quia usuræ fructuum vicem obtinent, nec à fructibus separantur *l. usur. ff. h. t.* Hinc not. instrictis judiciis sive contractibus stricti juris usurarum exactio sine effectu est, nisi stipulatione sint promissæ *l. 10. §. 4. ff. mandat. l. 24. ff. de prescript. verb. l. 1. & 3. C. h. t. Zoef. ad ff. h. num. 29.* Non autem sufficit pactum simplex, nec quod contractui mutui in continenti adjicitur *l. si tibi in princip. ff. de pact. l. 3. C. h. t.* Quamvis non nullæ sint causæ in quibus pactum nudum, id est, à stipulatione nudum *l. 5. in fin. ff. de nautic. fœn. de usuris præstandis pariat actionem; nempe si Civitas sit creditrix l. 30. l. 33. h. t.* Item in frumento & similibus rebus mutuo datis *l. 12. C. h. t.* Nec non in pecunia trajectitia quæ transmare vehenda credatur periculo creditoris *l. etiam ff. h. l. in quibusdam ff. de naut. fœn.* Sic etiam quando periculum creditoris est extra mare. *l. periculi ff. de naut. fœnor.* Justiniani Constitutio idem privilegium tribuit argentariis, ut possint citra ullum pactum usuras exigere, propterea, quod soleant illi sine stipulatione contrahere, ac scenerari vitæ eorum sit institutum. *Nov. 139. cap. 4. plures ad huc habet casus speciales Wesenb. in disput. ad Pandect. 42. rb. 11.* Hodie verò quia ex quovis pacto datur actio etiam usuræ instricti juris judiciis indistinctè petuntur *Hahn. in not. h. t. n. 2.* Si bonæ fidei judiciis adjiciantur ejusmodi pacta, interest, num statim in continenti adjiciantur, & tunc jure accessionis peti usuræ possunt *l. 5. C. de pact. int. empt. & vend. l. 42. & 26. ff. de postu;* an vero ex intervallo, &

hoc casu nulla actione peti possunt, solutæ tamen non repetuntur *l. 3. C. h. t. Dn. Eckolt. ad pandect. b. §. 4.*

I V.

Secundo loco me explicaturum dixi, quotuplex sit divisio? Est enim triplex. Alia propter quantum infligitur, quæ appellatur in specie fœnus sic dictum à fœtu quasi fœtura quædam pecuniæ *Gell. lib. 16. cap. 12.* Nihilque aliud est quam usura de mutuo præstanda quæ vulgo usura lucratoria nominatur *l. 11. 13. §. 1. h. t. l. 24. de præscr. verb. Amb. Martb. disput. ff. xxx. th. 3.* Mutuum vero per se & sua natura est gratuitum *l. 11. §. 1. ff. de reb. cred.* neque usuræ in eo debentur nisi ex nova obligatione *l. 121. ff. de verb. signif.* (dissentit Salmasius in Elencho suo de mutuo p. 328. qui pro nova legendum putat nota obligatione admodum frigide & inscite) ut pote si sortis stipulatione in diem collata creditor usuras stipuletur *l. 40. ff. & l. 6. C. de reb. cred. si cert. pet.* Usura lucratoria quam mordacem vocant est prohibita jure quoque civili *Struv. hic th. 43. Zoes. n. 7.* Ut si quis legitimum excedat usurarum modum: quo tamen casu non plane inutilis est usurarum majorum promissio vel præstatio; sed quod legitimum excedit modum restituitur, aut sorti imputatur *l. 29. ff. h. t. vid. Dn. Voet. in Compend. ad ff. h. t. n. 3.* Attamen leges & recessus imperii propter necessitatem quandam & tolerantiam permittunt lucratorias *Brunnemann. ad Paratitl. Wesenb. th. 14. h. t.* quia nemo alteri cum suo detrimento benigne facere cogitur *l. 1. §. idem ajunt cum sequ. de aqu. plu. arc.* Quamvis usura fœnebris pecuniæ citra vinculum stipulationis peti non possit; tamen ex pacti conventionione soluta, neque ut indebita repetetur, neque in sortem acceptò ferenda est. *l. 3. C. h. t. Est nam fœnus vel Nauticum, vel Terrestre. Nauticum fœnus est, quod pro pecunia Trajectitia, seu trans mare vehenda, ita, ut ejus periculum creditor suscipiat, debetur: ideo illa pecunia nautica gravissimam usuram, etiam ex pacto citra stipulationem admittit l. 1. C. de naut. fœn. l. 3. l. 4. ff. eod. Vid. Dn. Struv. h. t. th. 72. Frid. Stypman. de jur. marit. part. 4. c. 2.* Moribus hodiernis licet excedere centesimæ metas & eatenus augere quatenus periculum apparet ut in oleo, tritico &c. *l. 23.*

l. 23. C. h. t. Dn. Huber. ad Pandect. de naut. fœn. Molina. de Usur. num. 93. & sequ. Petr. Gudel. in Comment. de jur. uov. lib. 3. cap. 3. Paul. 2. sent. 14. §. 3. Terreſtre quod eſt pecuniæ non navigaturis periculo creditoris creditæ l. 2. C. de naut. fœn. ex conventionem idem jus eſſe poteſt fœnoris terreni quod maritimi; Veluti in pecunia terreſtri, itinere periculoſo ac prædonum inſidiis infeſto, periculo creditoris tranſvehenda, uſuram graviffimam ſibi quis ſtipulari poteſt, i. e. centeſimam quam vocamus etiam legitimam *Gloſſa lib. 26. ff. tit. 7.* cum utrobique adſit eadem juris ratio in periculi ſuſceptione fundata *arg. l. 5. de naut. fœn. Petetz. ad tit. C. de naut. fœn. num. 6. Wiſſenbach. eod. tit. 1b. ult.* Et in aliis caſibus, in quibus creditor periculum ſubit locum habet *d. l. 5. C. eod.* Pertinet huc quoque *Aſſecuratio*, quæ eſt contractus, quo quis caſum adverſum rerum quarumvis aliò tranſvehendarum pro pretio convento, in ſe ſuſcipit: præſertim in emporiis marit. uſitatiffimus Vid. *Petr. Samerne Luſitani tractatum de Aſſecurat. & ſponſ. Mercat. c. 1. & ſequ. Molin. de j. & j. 2. D. 517. Siruv. Synagm. Jur. Civ. Exerc. 25. 1b. 46.* Et hic contractus Aſſecurationis, tam ad contractum facio ut des, ſi periculum ſuſcipitur, ut detur præmium, quam ad contractum do ut facias, ſi alteri præmium detur, ut periculum rerum, aliò tranſvehendarum ſuſcipiat, *Suendorffer in annotat. & ſupplement. ad Eckolt. lib. 19. tit. 5. §. 6. in fin.* Alia compensatoria, in qua compensatur juſtum intereſſe, h. e. pro ſua indemnitate creditor aliquid præter ſortem accipit; cum non teneatur alteri prodeſſe extra cauſam neceſſitatis cum ſui detrimento. Alia punitoria quæ in pœnam tardæ ſolutionis debitori ob moram infligitur, propter intereſſe præſumptum *l. 17. §. 3. h. t.* quam alii vocant uſuram reſtaurativam. Et ſciendum eſt ex Canonistarum & Theologorum opinione, quod, ſi pecunia mutua ad diem non reddatur, petere iudicio poſſit creditor, non tantum damnum ſi quod paſſus eſt, quia ſuis nummis caruit; ſed etiam æſtimationem lucri, quod facere potuiſſet, ſi ſuo tempore nummos ſuos habuiſſet. Atque adeo ſtipulari poteſt creditor, ſi ad diem pecunia non reddatur, una ſibi redditum iri id, quod intererit, non definita quantitate *Tul-*
den

den. ad Cod. de Usur. num. 4. ex Gail. 2. obs. 4. & 7. Si speciei aut facto additæ punitoriæ & compensatoriæ usuræ, tunc sunt licitæ jure Civili & Canonico. c. 16. c. 8. S. imò & jure Naturali Struv. b. t. ff. ib. XLIII.

V.

Et si Canonum & legum doctores permulti parum consideratè ac prudenter omnes usuras jure Canonico prohibitas esse affirmant: tamen non datur textus qui hoc ita indistinctè approbet. Verior est igitur sententia; jus Canonicum non ita simpliciter & omnino usuras omnes, sed saltem usurarias pravitates, immoderatas, turpes, mordaces adeoque usuras, proximum contra legem charitatis offendentes atque affligentes, damnare & rejicere *Christop. von Hagen tractat. de Usur. cap. 4. n. 1. 2. 3. & seq. Herman. Latherns de Censu. l. 3. cap. 23. n. 76. sequ. Besold. in Considerat. vitæ & mortis pol. cap. 5. n. 3. Hering. de fidejussor. c. 24. n. 260.* Ubi eleganter sic loquitur: Nostra ætate à Pontificum decretis eorumque prohibitione, ex summa quadam necessitate ad sustinenda commercia, & sublevandam quorundam egestatem, hac in parte est recessum. Rectè etiam profert *Petr. Frider. Mindanus*: Qui generaliter & indistinctè usuras damnant nec vim Sacræ Scripturæ, nec rationem conservandæ humanitatis intelligunt, *Tractat. de mandat. judic. l. 2. c. 72. n. 24.* itaque non minus societati hominum usuræ sunt necessariæ, quam locatio & conductio, alioquin nihil locatione conductioe turpior *Dn. Huber. ad D. rit. de Usur. ib. 4.* Præterea cum jus Canonicum, fundamentum prohibitionis suæ ponat in jure divino *C. consuluit. X. h. t.* quod non indistinctè usuras aspernari notum est. *Eckolt. ad ff. h. t. §. 3.* Hodie per Constitutiones imperii & Ordinationes Principales certus est usuris præscriptus modus: Unde in judiciis instrumenta obligationum liquida, tam quoad legitimas usuras promissas, quam quoad sortes executioni mandantur *Christoph. d. c. 4. num. 201. Moller. cap. 7. n. 2.* quod ob certam causam præstatur, id quoque secundum eam causam determinandum est *Bartol. ff. de annuis legat. & usuræ non tam ut usuræ quam ut interesse, sive lucrum cessans & publica lege taxatum, debentur & petuntur Recept. Imperii*

perii de anno 1500. 1530. 1548. 1570. & 1577. *sub tit. van wuehren und wueherlichen Contracten. quibus concordat Constitutio Electoralis Saxon. Corgauisch ausschreiben Anno 1683. Von W. Contracten S. Als haben wir solcher. Corhman. ex Johan. Lupo respons. juris 52. num. 261.*

V I.

Moribus hodiernis quilibet diligens paterfamilias eam quam paratam habet pecuniam sub usuris consuetis mutuo dare solet; ubicunque hoc licet; dummodo usuræ legitimam quantitatem constitutionibus Provincialibus præfinitam non excedant *Hartman. pist. quest. 49. num. 24. Coler. par. 2. decis. 227.* In summa: subiectum usurarum sunt personæ tum constituentes, tum exsolventes. Constituere possunt omnes illi, qui consentire & qui contractus, quibus adjiciuntur illæ, inire possunt, ut sunt domini, qui rei alienandæ jus habent, ut & eorum procuratores, speciale ad hoc mandatum vel potestatem omnium bonorum habentes & similes. Exsolvere possunt omnes illi, qui præcedenti contractui, aut stipulando aut paciscendo usuras adjecerunt, aut ex quacunque causa, debitæ sortis solutionem differendo earum obligationem ex mora contraxerunt. *Dn. Eckolt. ad ff. h. t. §. 6. in fin.* Licet pecunia per se ac suâ natura sit sterilis, facile tamen industria humana commutari potest in merces, quæ fructum edunt, æque ac ager, domus, fundus *l. 33. ff. h. t. Wissenb. disput. ad pandect. XLII. th. 3.* Etenim pecunia tunc sterilefcere dicitur quando scœnore non est occupata, sicuti expresse *Ulpian. in l. 3. §. 4. ff. de contrar. tutel. act.* hoc judicat; pecunia igitur in jure otiosa dicitur, quæ in cista jacet recondita; contra occupata, quæ scœnori data est, & usuras sive fructus fert domino *Pomeresch ad §. 6. inst. mandat.* Merito igitur pro pecunia mutuo data, quam debitor in commodum suum vertit & creditor eâ interim caret, sibi aliquid stipulatur *Hug. Donell. in auth. ad hac C. h. t. n. 15. & seqq.* nec illi res debet esse quæstiosa cujus non est periculo *l. 13. §. 1. D. commod.* Quid enim æquius est, quam propter periculi susceptionem lucrum sibi aliquod tanquam ejus periculi pretium pacisci ut appellatur in *l. 5. D. Naut. scœn. Fr.*

Horom. ad tit. Decret. de Usur. cap. 19. Tutor vero regulariter, in administratione tutelæ, eam curam præstare debeat, quam diligens Paterfamilias in rebus propriis adhibere solet. Haud sane præter rationem videri inde alicui posset, diligentiam istam quam tutor adhibere debet, ad id, quod secundum cujuslibet regionis mores atque consuetudines, communiter fieri solet, referendam atque dijudicandam, & hinc tutorem, qui consuetudinem hanc secutus, pecunias pupillares sub usuris mutuo dedit, excusandum esse potius, quam ut jura usuras prohibentia ita præcisè tenenda sint. Nam qui facit id quod in loco aliquo fieri consuevit, excusationem meretur *l. si pign. ff. 2. §. fin.* ubi Not. Bar. *de pignor. act. l. pignus C. cod. tit. l. quis & fugitivus §. apud La-beonem de Edil. edict. l. 3. ad Macedon.*

V I I.

Quod jure Civili usura sit licita hoc satis superque testantur integri tituli *ff. & Codicis*, tum etiam hoc satis confirmatur ex Justiniani constitutionibus ut constat ex Leone *Novell. 83.* & Aniano *l. 2. l. Theod. de usur.* quando nimirum pecunia numerata mutuo est data tunc permittitur creditoribus ab agricolis insignulos solidos unam siliquam usuræ annuæ causa accipere, id est trientem centesimæ *l. 34. auth. ad hac C. de usur. Novell. 32.* Fuerunt enim in quoquo solido seu aureo viginti quatuor siliquæ, teste Isidoro *lib. 16. c. 24. Etymologiarum.* Sic etiam jure Divino usuras quodammodo exigere constât, neque sit contra legem Dei ubi recipimus quod dedimus, alioquin mutuum non esset mutuum sed donatio, & Christus inquit *Matth. 22. Luc. 6.* Diligite proximum sicuti vos ipsos, & quæ vobis fieri vultis eadem & aliis faciatis, quo ergo illis non fit injuria, hoc sine offensa legis & verbi Dei accipiendum. Sæpe enim evenit, ut usuras exigere liceat sine in commodo & injuria debitoris, præsertim cessantibus in solutione debitoribus nostris, nec nos creditoribus nostris fidem servare possimus; Atque ideo incidimus in pœnam aliis debitam, vel pignora nostra distrahantur, vel in alia multifaria incurramus mala *Donell. ad tit. l. de usur. Authent. Ad hac* ut & præclare à Cicerone in lucem editum est, suæ unicui-

unicuique utilitati inservire quod sine alterius injuria fieri possit, concessum esse, natura nec repugnante. Si omnis usura intrinsece ac suâ natura esset mala legique naturali contraria, nullo modo illa in lege Divina permitti potuisset, quin legis & legislatoris sanctitas violaretur *Luca 6. v. 35*, ubi hæc verba sunt Christi mutuam date nihil inde expectantes. Hic præcipit Christus ne denegemus pauperi, si petat à nobis mutuum, neque avertamus faciem ab eo, etiamsi metuamus restitutionem propter ejus paupertatem, ibi non tam de usura loquitur Christus quam de recuperatione sortis huic creditæ, qui paria reddere non potest; Deus enim centuplum & plus rependetur talibus *Wissenb. ad ff. h. t. b. 3*. Usuræ omni jure sunt promissæ in quantum non damno afficiunt proximum *Exod. 22. v. 25. Levit. 25. v. 36. Deut. 23. v. 20. Psal. 15. v. 5. Ezech. 18. v. 8*. Vide Balduinum de casibus conscient. *lib. 4. c. 3*. Locis veteris testamenti jam citatis prohiberi usuram mordacem & expilatoriam per quam charitas & dilectio proximi prægravatur, quæ rodet fratrem ac quidem egenum & in calamitate constitutum: quæ vero non est conjuncta cum incommodo & injuria proximi, illa quoque non pugnat cum lege Dei Constans est interpretum sententia; ne quidem ipse Apostolus consentit: nos aliis ita commodare, ut nobis sit afflictio *2. Cor. 8. v. 13*. Et quod magis; ab alienigena usuram exigere licuit Dei voce *Deut. 23. v. 20*.

V I I I.

Debentur usuræ vel ex conventionem vel ex mora. Conventio illa est duplex, vel stipulatio vel pactum *Cujac. lib. 8. observ. 34*. Constat autem stipulatio hisce duobus; interrogatione præcedente & responsione sequente *inst. de verb. oblig.* Ex stipulatione usuræ indistincte debentur sive bonæ fidei sive stricti juris contractui adjiciantur *l. 1. l. 3. C. h. t. l. 11. & l. seq. ff. eod.* Adeo ut ad certum tempus promissæ perpetuo quamdiu sortis solutio nondum facta debeantur *Eckolt. ad Pandect. h. t. n. 4*. Modo intra quantitatem legibus præscriptam usuræ consistant *l. 31. l. 41. ff. h. t. l. 26. C. eod. l. 26. §. 1. de condict. indeb.* In contractibus stricti juris ut mutuo non nisi ex stipulatione usuræ promissæ.

missæ debeantur *d. l. 3. C. h. t. l. 24. ff. de præscript. verb.* Vid. Cujac. *consult. 16.* Attamen usu receptum est ut etiam ex mutuo propter moram usuræ debeantur Dn. Struv. *Jurispr. Rom. Germ. For. lib. 3. tit. xx. th. xx.* Si quis autem minores usuras quam promissæ sunt acciperet, is videtur majores remisisse, adeoque reus exceptione taciti pacti defenditur *l. 5. 8. C. h. t. argum. l. 13. in princip. ff. eod.* Borch. *Cap. 4. n. 29.* Sola etiam patientia operatur liberationem à debito odioso Gloss. in Rubr. *l. qui semisses usur. ff. b. t.* Sibi imputare debet creditor, quod non vigilaverit, vigilantibus enim jura sunt scripta non dormientibus *l. pupillus ff. quæ infraud. cred. l. non enim ex quibus causis majores l. veluti ff. de edendo* Vid. Surd. *Consil. 4. num. 11.* Remittit creditor usuras tacite vel aperte pacto. Fit tacite remissio partim in præteritum partim in futurum, de præteritis remissio pro confessa habetur Don. in *C. h. t. ad l. adversus 5.* Si quis minores per multos annos acceperit, intelligitur illum remisisse in futurum majores per multos autem annos, valet idem quod diu & diu idem quod per decem aut plures annos. *l. 16. §. 3. ad leg. Æl. sent.* Vel aperte, aperta conventio eandem vim habet quam tacita, quandoque expressa tanto firmitior & certior est, quanto certiora sunt ea quæ exprimuntur, quam quæ intelliguntur. Quapropter si quis aperte pacto usuras remittere majores non potest, manifestum est, illum tacita conventionem remittere multo minus posse Hug. Donell. *add. l. 5. b. t.*

I X.

Ex pacto etiam quod bonæ fidei judiciis tam directis quam contrariis in continenti adjectum est usuræ debentur *l. 4. C. h. t. l. 10. C. eod. l. 29. l. 26. §. 1. depos.* Nihilque magis convenit fidei humanæ, quam ea quæ semel placuere servare *l. 1. ff. de edil. edict. l. 1. ff. de const. pecun. l. 1. de pact.* ut & rumpere pacta grave est apud Deum; nedum apud homines. Pactum autem in continenti hic est, quando ipsi contractui ex necessaria quadam consequentia inest, & ex sui natura, usurarum obligationem producit Borch. *Cap. 3. n. 4.* ut puta si emptor, cui possessio rei tradita est, pretium venditori non obtulerit: quamvis

pecuniam obſignatam in depofiti cauſam habuerit, æquitatis ratione uſuras præſtare cogitur *l. 13. C. h. t.* nummorum uero in mutuo creditorum uſuræ debentur ex ſtipulatione duntaxat *l. 3. Cod. eod.*

X.

Uſuræ pacto promiſſæ in ſtricti juris iudiciis regulariter non debentur *l. 24. ff. de pact.* & illud pactum ex parte rei tantum locum habet *l. 7. §. 5. de pact.* igitur hoc caſu creditori ad uſurarum actionem prodeſſe non poteſt *all. 3. C. h. t.* Quamvis uſuræ ex pacto peti non poſſint in contractibus ſtricti juris, ſolutæ tamen conditione indebiti non repetuntur, nec in ſortem imputantur, cum naturaliter fuerint debitæ *l. 10. ff. de Act. & obl. l. 26. D. de condiēt. indeb.* Naturalis uero obligatio non impedit ſoluti repetitionem, etiamſi id, quod ſolutum eſt, jure Civili ſit indebitum *l. 13. ff. de condiēt. indeb. l. 16. §. 4. D. de fidejuſſ.* Quin & per retentionem pignoris in ſtricti juris iudiciis de quibus nulla ſtipulatio interpoſita eſt, uſuras conſequi licet *l. 4. C. h. t.* Bachov. ad Treutl. *vol. 2. diſput. 3. th. 3. lit. c.* Borch. *d. cap. 3. num. 45.* Vendi quoque poteſt pignus ob ſolutionem uſurarum nondum factam. *l. 8. §. 5. ff. de pignorat. act.* Nempe ſi ſortem ſolverit tunc non cogitur creditor actione pignoratitia pignus reſtituere, niſi etiam uſuræ pacto promiſſæ fuerint ſolutæ; dummodo pignus pro uſuris acceptum ſit non minoribus, quam poſtea debitor ſe præſtiturum repromiſerit, & in eas pignus quoque obligatum fuerit *d. l. 4. C. h. t. l. 11. §. 3. ff. de pignorat. act.* Alias in ſtricti juris iudiciis, citra ſtipulationem uſuræ non veniunt, exceptis tamen quibuſdam caſibus, qui recensentur *th. 3.* ne quidem earum obligatio litis conteſtatione inducitur *l. 31. §. 7. ff. h. t.* hæc lex non dicit, quod lite conteſtata uſuræ deberi incipiant: ſed quod currant, *i. e.* quod earum curſus non reſiſtatur, ſi ſcilicet antelitem conteſtatam per ſtipulationem ſint promiſſæ *l. 1. C. d. jud.* Sed ex lege *3. C. in quibus cauſis in integr. reſt. l. 2. 3. & 4. C. de Uſur. & fruct. leg. Wefenb. in paratit. lib. 22. tit. 1. num. 3.* Item Joh. Corraſius & alii colligere volunt, quod uſuræ in ſtricti juris iudiciis ex tempore litis conteſtatae deberi incipiant.

X I.

Secundò in bonæ fidei judiciis usuræ debentur à tempore moræ *l. 32. l. 38. D. b. 1.* Est autem Mora definiente Struvio, solutio- nis debito tempore præstandæ vel recipiendæ injusta seu frustra- toria dilatio *l. 37. in fin. ff. mand. Beym. lib. sing. d. mora num. 1. Zoef. n. 46.* aut est cessatio frustratoria vel frustratio cessantis studio ad- versarii facta *l. 5. §. 16. 20. ff. ut in poss. leg. l. 13. & l. 53. ff. de fidei. libert.* Estque duplex *ex persona vel ex re d. l. 32. in princip. l. 3. C. in quib. caus. rest. in integr. non est necess.* Ex persona mora fieri di- citur, vel ex parte creditoris, si oblatum debitum injuria recu- set accipere *l. 37. & l. 72. ff. de solut.* Pupillus vero ex facto suo moram non facit, sive sit debitor, sive creditor, nisi tutoris au- thoritate interpelletur, aut oblatum recuset. *l. 24. ff. de verb. obl. l. 22. ex quib. caus. major. l. 3. ff. §. ult. l. 4. l. 5. quib. ex causis in poss. eat.* Vel ex parte debitoris si interpellatus debito tempore & oppor- tuno loco non solverit, quod debebat dummodo habeat inter- pellans actionem nec possit per exceptionem elidi *l. 32. d. §. ff. l. 127. de verb. obl.* Quæ interpellatio fit in judicio litis contestatio- ne *l. 1. & 2. C. de usur. & fruct. leg. seu fideic. l. 2. C. de fruct. & lit. expens.* atque unica sufficit, nec requiritur ut ipse debitor appel- letur: sed etiam procurator vel defensor ejus appellari potest *l. 23. & seqq. d. l. 32. §. 1. ff. b. r.* sive judicialiter sive extrajudicialiter sit facta interpellatio *l. 1. 2. C. de Usur. rei jud. l. 122. §. 5. ff. de verb. obl.* Qui semel certior est factus non debet amplius certiorari. *l. 1. §. ult. ff. de act. empt.* urgeat tamen creditor atque instet post interpellationem pro solutione. Extra judicium fit interpellatio, quondo privatim denunciatur ut solvat creditori debitum, sta- tim atque semel est facta denunciatio, in mora constituitur *l. 32. pr. ff. b. r. l. 82. §. 1. l. 91. ff. de verb. obl. Gædd. de contrab. stipul. c. 11. num. 65: Menoch. de A. F. Q. cap. 220.* Quando dies inter- pellat pro homine, tunc in obligationibus hisce in diem, alia in- terpellatione opus non est Menoch. *d. cas. 220. n. 46. & seqq. l. 12. C. de contrab. & committ. stipul. l. 2. C. de jur. emphyt.* adeo ut ad moræ constitutionem nulla alia interpellatione opus sit *l. 17. §. ult. D. mand. l. 4. §. ult. D. de leg. commissor.* Quin imò potest

potest conveniri ad pœnam præstandam si ad diem constitutum non solvat *l. 23. ff. de A. & O.*

X I I.

Mora in re sive ex re fit, quando lex aliquem in mora ponit citra hominis interpellationem, ita ipso jure debitor morosus dicitur Vid. *l. 3. C. in quib. causis in integr. rest. non necess. l. 26. §. 7. ff. de fideicom. libert. l. 8. §. 1. ff. de cond. furt.* quod fit per appositionem diei *l. 12. & 114. de verb. obl.* Unde patet ad moræ hujus constitutionem judicis sententiam declaratoriam necessariam non esse, quod tamen Menoch. putavit de arbitr. jud. quæst. *d. cas. 220. num. 71. per d. text. l. 32. ff. b. t.* Cujusmodi mora locum habet in minoribus viginti quinque annis, donec ad legitimam ætatem perveniant, neque solum in emptione & venditione minorum illud procedit, verum etiam in aliis bonæ fidei contractibus; imo in legatis & fidei commissis, quæ, quoad usuras negotiis bonæ fidei comparantur *l. 3. ff. b. t. l. 1. §. 13. ff. ut legat. seu fideicom. nom. cav. d. l. 3. l. in quib. caus. rest. in integr. l. 87. §. 1. ff. de legat. 2. d. l. 26. §. 1. ff. de fidei com. libert.* in Ecclesiis, quia Ecclesia æquiparatur minori *Gloss. in l. Resp. 4. C. quibus ex caus. major. & c. c. 3. de rest. in integr. lib. 6.* Eberhard. in Topicis loco à minore ad Ecclesiam *n. 1.* In Republica, illa, quoque jure minorum uti solet, *Imp. in d. l. 4. C. quib. ex caus. major. l. fin. C. de S. S. Eccles. c. 2. §. sinimus nov. 7.* si quid Fisco debeat *l. 17. §. 5. l. 43. b. t.* Item si emptor non solvat pretium pro re vendita tradita, cujus fructus percipit *l. 5. C. de act. empt. l. 13. §. 20. D. eod.* quia, cum re emptor fruatur æquissimum est eum usuras pretii pendere *Paul. 2. sent. tit. 17.* Præterea si extraneus dotem quam pro muliere promisit intra biennium non præstet. *l. ult. §. 2. C. de jur. dot.* *Dominic. Arum. de mora c. 4. n. 12.* Perinde est ac si uxor vel pater ipsius dotem promiserit; simulatque onera matrimonii maritus sustinere cœperit, moram istam in rem incurrere patet *P. Barbosa ad l. 5. ff. solut. matrim. num. 10. & seq. in d. l. ult. C. de jure dot. §. præterea,* expresse sancitur & constituitur ut promissor dotis, citra ullam, mariti cui dos est promissa, interpellationem, mora contrahatur. Denique si non existet qui conveniatur. *l. 23. §. 1. b. t.*

X I I I.

Porro mora jure committitur delinquendo; utpote fur, rem invito domino contrectans, singulis momentis moram facit, hinc est quod fur semper est in mora, cum sciat vel scire debeat, se alienum possidere & temeri restituere *l. 8. §. 1. & l. ult. ff. de condict. furt.* Unde fur & morosus in jure sapissime æquiparantur *l. 83. §. penult. ff. de verb. obl. l. 30. §. 1. de jure jur.* Item si quis pecus alienum abegerit *l. ult. C. de condict. ob turp. caus.* Si creditor pignora sibi obligata pluris vendat, & residuum pretii apud se retineat *l. 40. ff. h. t. l. 7. ff. de pignor. act.* Si socius communem pecuniam invadat & in suos usus convertat. *l. 1. §. 1. h. t. l. 60. ff. pro soc. & his similibus, quibus res aliena contrectatur & fraudulenter detinetur, etiamsi nulla penitus interpellatio à domino sit facta; nam qui rem ita possidet, novit se teneri ad eam restituendam, eamque confestim restitui, dominum velle. Hinc quoque malæ fidei possessor citra interpellationem in mora est *l. 20. §. 1. ff. de petet. heredit. l. sin autem §. si homo ff. de rei vind.**

X I V.

De debito condicionali quædam paucis attingam; nimirum an per existentiam conditionis debitor in mora constituatur? Quod omnino negandum, quia conditio dependet ab eventu incerto: fieri itaque non potest, ut debitor eodem puncto, quo conditio existit & obligetur & in mora constituatur *l. 105. ff. de solut. l. 21. §. 1. ff. de Const. pecun. §. final. Inst. de inutilib. stipul.* Baverius *d. tract. de mora part. 2. n. 5.* Conditionis enim eventus purificat obligationem, hoc est, eam præsentem facit & habetur pro pura *l. 213. de verb. sign. l. 59. de verb. obl.* in pura autem obligatione nemo in mora constituitur, nisi interpellatus *l. 32. b. t.* & quod jure promissum, confestim quidem peti potest; attamen æquum est in exactione temperamentum quoddam adhiberi. Non enim statim cum sacco creditor paratus venire potest. *d. l. 105. de solut.* miserationis igitur gratia modicum debitori tempus ad solvendum conceditur, quod a jure non est determinatum; sed in arbitrio judicis est, prout ei secundum personarum & locorum varietatem videbitur, secund. Bart. & Dd. *in d. l. 105. ff. de solut.*

Ne vero nimia pœna vel compensatio exigatur; vel cives nimium fœneratorum avaritia læderentur, leges certum modum seu legitimam quantitatem usurarum statuunt ac permittunt; illa autem quantitas nunc non est sicuti olim fuit *l. 8. C. in fin. si cert. pet. l. 26. §. 1. C. h. t.* Apud antiquos mirifica fuit varietas usurarum, pro diversitate temporum ac rerum necessitate. Et quidem primum *leg. xii. tab.* levissima usura, quæ erat tum temporis unciaria, concessa fuit, confirmante Cornelio Tacito *lib. 6. annal.* qui sancitum esse ait, ne quis unciario fœnore amplius exerceret, postea Duellia lege lata à M. Duellio Tribun. pleb. & sociis ut ex *Liv. lib. 1. Decad. 7.* patet, *l. 12. tab.* unciarium fœnus definitum revocatum fuit, & rogatione tribunitia ad semiunciam redacta Vid. Caball. *in tract. de Usur. num. 36. & seqq.* Gell. *c. 16.* pro conditione tamen temporis multis legibus & plebiscitis ampliata & ad centesimam permessa; Cujus vestigia in jure nostro inveniuntur *d. l. 8. C. si cert. pet. l. ult. C. de Usur. rei judicat.* Dicitur autem centesima usura, cum singulis mensibus duodecima centesimæ, vel assis usurarii pars, *i. e.* uncia penditur: quæ usura centesimo mense sortem æquat vel annis octo & quatuor mensibus *Conn. 7. comm. 1. num. 12.* Bud. *l. de ass. 1. Alc. 2. par. erg. 23.* & sic de sorte centum aureorum singulis mensibus solvebatur unus aureus; indeque ex centum quotannis duodecim reddebantur: Veteres enim per singulas calendas seu menses usuras stipulari atque exigere soliti erant *l. 40. cum sequ. ff. de reb. cred. l. 126. §. Chrysgonus ff. de verb. obl.* Antonius Augustinus in *lib. 2. Emendationum cap. 10. n. 21.* Exinde Calendarium vocabant tabulas, ad fœnus exhibendum institutas, in quibus mutuantium nomina inscripta erant *l. 46. ff. de verb. obl. l. 64. de legat. 3.* Si vero pro consuetudine regionis minores centesimis obtineant, illæ solæ, nisi aliter conventum esset, debebantur. *l. 1. in pr. D. h. t. l. 20. §. 3. D. mandat. l. 37. ff. h. t.* Minores autem usuræ proportionem, quam ad centesimam usuram veluti assem habuerunt, appellatæ sunt quadrantes, quæ sunt quarta pars centesimæ, aurei nempe tres de sorte centum aureorum, Trientes tertia pars centesimæ cum qua-

tuor pro centenario dantur; semisses aurei sex sive dimidia pars centesimæ. Sextantes sexta pars centesimæ. i. e. aurei duo; *Besses* sunt bis trientes centesimæ seu Octo de annua centesima in centum aureos, non vero octava pars centesimæ & æquant fortem 12. annis & mensibus 6. seu 150. mensibus; Septunces septem de centesima. Quincunces quinque de Usuris centesimis, i. e. quinque in aureos centum annuatim *d. l. 26. b. t. l. 74. §. 4. de adm. tut. Horom. disp. c. 7. Donell. ad. d. l. 26. §. 1. Duaren. de Usur. c. 3. Fach. controvers. lib. 5. cap. 14. Wissenb. ad Digest. 42. th. 19.* Unciaria, uncia una, seu pars una centesimæ, reddens aureum unum pro centum aureis singulis, ita ut fortem æquet in centum annis, aut mille ducentis mensibus. Hinc intelligitur apud Tac. 6. *anna. 16.* scenus semunciarium & fescunciarium. Hinc usuræ centesimæ Romanorum respondet usura Drachmalis Græcorum quia fortem referebant ad minam, cujus centesima pars drachma erat, ut Observant Budæus & Alciat. de Assè lib. 1.

X V I.

Justinianus permisit tantum viris illustribus stipulari trientes usuras *l. 3. §. fin. ad l. Falcid.* Sunt autem hic Illustres personæ non nobiles, non Magistratus aut Patritii alicujus civitatis, sed proximi à Principe summam potestatem obtinentes, infra quos sunt qui dicuntur spectabiles & clarissimi, quales fuerunt Imperatoribus Romanis Præfecti prætorio P. V. Magistri milit. Comitibus sacr. scriniorum *Novell. d. appell. 23. cap. ult.* Hugo Donell. *ad l. 26. C. num. 9.* Illis quoque qui in dignitate sunt constituti, magis dedecori sit avaritia, quam privatis, unde & magis ab usuris abstinere debent. Brunneman. *ad d. l. 26. C. b. t.* Atque hoc trientarium scenus exercuit Antoninus Pius, ut patrimonio suo plures adjuvaret, quemadmodum scribit in Vita ejus Capitolinus. Mercatoribus & Argentariis, qui ergasteriis seu officinis præfunt & quæstum profitentur bestiales usuræ sunt promissæ, quamvis illi non dixerint, cum tacite eas videntur pacti *all. Novell. 136.* Ex constitutione Caroli V. Mercatoribus centesima permissa est, quia ad mercaturam exercendam illis quotidianus & magnus sumtus opus Peretz. *in C. b. t. num. 14.* Et tutor pecuniam

niam pupillarem in usus suos convertens, dolo clam contutori-
bus suis, usuras centesimas præstare tenetur *l. 38. ff. de negot. gest.*
Wissenb. *h. t. ad ff. n. 21.* Reliquis autem omnibus personis usu-
ræ semisses sunt determinatæ Hotom. *disp. de Usur. c. 8.* Restrin-
guntur ad legitimum modum si quis majores usuras stipulatus
fuerit & eatenus valent quatenus non excedunt *l. 15. & 16. C. h. t.*
l. 20. l. 29. ff. eod. quia stipulatio usurarum quantitatis discretæ est
stipulatio in discretis autem & separatis utile per inutile non vi-
tiatur *l. 1. §. 5. ff. de verb. obl.* Fisco semper debentur semisses,
quamvis ex more Regionis minores præstentur *d. l. 17. ff. h. t. §. 6.*

X V I I.

Hodie per Constitutionem Imperii Spirensis de anno 1544.
1577. *t. 17.* permittuntur quinque pro centum omnibus,
quamvis illi recessus de annuis reditibus loquantur, ad mutuum
tamen, & alios contractus usus hoc extendit. Dn. Struy. ad Pan-
dect. *h. t. b. 49.* Richter *dec. 74. num. 5. in fin.* Vid. Recess. noviss.
de Anno 1654. §. *Urrreichent die künfftige zins à tempore moræ*
usuræ quincunces exiguntur *Cozgausch auß scriben rubr. von wucher*
§. Als haben wir verb. das man als dan auch à tempore moræ sunff
auff hundert/an statt der interesse den gläubigern zu sprechen moge:
Idque non modo in Saxonia, sed universo propemodum Impe-
rio ita obtinet Carpzov. *criminal. part. 2. quest. 92. n. 20.* No-
tandum quod si creditor quincuncibus usuris non velit esse con-
tentus sed majus interesse probare, admittatur, quo probato
debitor quincunces usuras solvendo non liberetur R. A. de anno
1600. §. *So viel nun diesem nach &c. Cozgausch auß scriben d. §.*
Als haben wir solcher &c. Alias differentias addit Carpzov. *lib. 4.*
resp. 50.

X V I I I.

Immoderatum scenus & usuras usurarum frustra in stipulatio-
nem deduci, Auctor est Jctus Ulpianus in *l. 26. §. 1. ff. de con-*
dict. indeb. Hæc enim constitutio duas rationes manifestas ad-
mittit. Primo: absurdum est eandem rem & sortem esse &
usuras, quia sors est res principalis: usura autem accessio. Na-
tura autem non patitur ut eadem res sit principalis causa & ac-

C 2

cessio : usura in plerisque vicem poenæ obtinet *l. 17. §. 3. b. r.* poenam poenæ præstare omnino injustum est. Et hoc modo si usurarum usuræ essent licitæ duæ unius rei accessiones exigentur. Immodica enim & illicita computatio est inquit Ulpianus, cum quis commodorum commoda exigere audeat *l. 2. §. 5. de administr. rer. ad civ. pers.* Altera ratio non minus est evidens, nam usuræ si quid habent, id maximum, ut fructuum vicem & similitudinem obtineant *l. 20. ff. b. r.* Donell. *ad l. ult. C. eod.* Natura autem fructus fructum non parit, nec etiam potest, sed solum fundus fructu accepto. Quamvis fructuum ante petitam hæreditatem præstentur usuræ *l. 51. §. 1. D. de petit. hered. arg. l. ult. C. eod.* non tamen inde præstantur usurarum usuræ, quia fructus ante hæreditatis petitionem percepti non tam accessionis quam sortis titulo petuntur. *l. 28. §. b. r.* Nec incommode inter usurarios referuntur, qui usuras in sortem redigunt (quod in specie anatocismus dici solet) & postea totius sortis usuras stipulantur. **Die den zins zum Capital schlagen / und dar durch den hauptstam vermehren** Carpzov. *Aagl. debit. C. 1. poss. 31. n. 371.* Iniquum enim est, præteriti temporis usuras convertere in sortem, ejusque sortis usuras stipulari *l. ult. C. b. r.* Alioquin lex esset imposita non rebus sed verbis ut ait Justinian. in *l. 28. C. b. r.* Idcirco apud omnes gentes prohibentur; jure nostro sub poena infamiæ *l. 20. C. ex quib. caus. infam.* Aliquando tamen contingit ut usurarum usuræ debeantur: Nam in diversis actoribus potest fieri, ut aliquis licite usuras usurarum adipiscatur, veluti si tutor vel curator usuras ex rebus pupilli vel adulti exactas in usus suos converterit, aut in restituendis moram commiserit: Earum usurarum usuras tutor vel curator pupillo vel adulto dare cogitur, quoniam illæ usuræ sunt loco sortis in persona tutoris vel curatoris *l. 7. §. 1. & §. 12. l. 58. §. ult. de admistr. & peric. tut.* Grot. *introd. in jus Belg. tit. 1. c. 9.* Item negotiorum gestor usuras nomine domini solvens creditoribus ejus propter moram rursus dominus ad usuras tenetur, quas si gestor de arca sua numeraverit, usuras in ea regione frequentatas consequitur: sin ab aliis mutuas acceperit, tum easdem ipsi domi-

nus refundere tenetur *l. 37. ff. h. t. l. 17. §. 9. & seqq. D. mand. se-*
cus est si persona non mutetur. Sand. l. 3. tit. 14. def. 6. Si quis
 ut fidejussor pro reo principali usuras solverit, merito istarum
 usurarum usuras petit *l. all. 12. §. 2. & seq. mand. Berlich. p. 2.*
decis. 265. n. 3. Si debitor sortem cum usuris ab alio sibi debitis
 per delegationem cedit suo creditori ob sortem debitam Berlich.
d. decis. Hoc casu usuræ non ut usuræ, sed ut fors se habent.
 Denique aliud obtinet in annuis redditibus, quia annui redditus
 usuræ non sunt sed istis quodammodo affines & instar sortis ha-
 bentur, quorum interesse ob moram recte petitur Dn. Struv.
ib. 51. in fin. h. t. Carpzov. prax. Crim. 2. q. 92. num. 86.

X I X.

Sed & imprimis usuras, ultra alterum tantum petere non li-
 cet. h. e. posteriores usuras postquam sorti successive sunt adæ-
 quatæ, licet particulariter fuerint solutæ *l. 26. §. 1. de cond. in-*
deb. l. 9. ff. h. t. l. 10. l. 27. §. 1. C. eod. Novell. 121. c. 1. Cum leges
 nostræ nihil ultra duplum solvi velint *Nov. 138.* Jura Civilia
 hic supra allegata, amplius non attenduntur. Legitimarum enim
 usurarum cursus etiam ultra duplum hodie moribus nostris est
 permissus: quia neutri eorum mora frustratoria prodesse debet
l. 37. in fin. ff. mandat. neque ex hac frustratione reus meliorem
 suam conditionem facere potest *l. 134. §. 1. ff. de reg. jur.* Tuschus
pract. conclus. lit. M. conclus. 380. Etiam naturali æquitati consen-
 taneum est, ut quamdiu durat pecuniæ usus, tamdiu non fi-
 statur cursus usurarum. Alias contra omnem rationem debitor
 pecunia aliena uteretur, & exinde lucrum perciperet: Creditor
 vero interea eâ careret vel damnum sentiret arg. *l. 5. C. de act.*
emr. Et sic adnonnullas leges specialiter respondet Petr. Frider.
 Mindan. *de mandat. judic. lib. 2. cap. 73. n. 21.* Alterum tantum
 ita quidem dicitur, quod cursus usurarum sit in altero tanto sor-
 tis: sed hoc tantummodo verum est in casu, quando alterum
 tantum locum habet, uputa creditor non exigit quotannis
 usuras, quæ ex ejus negligentia tandem ad Alterum tantum ex-
 creverunt, & ita sortem exæquarunt: hoc modo usuræ ultra
 Alterum tantum exigi nequeunt. Ratio est: cum creditor sit in

culpa, eò quod non exegerit Cothman ex Johan. Lupo respons. juris 52. n. 262, & seq. In hoc casu, pronunciavit facultas Juridica Lipsiens. An. VV. von M. Anno 1602. P. P. Haben euere bettern von obbemeldten 3000. fl. die zinsen so lange nicht abgefodert / daß sie nunmehr die hauptsumma ubertreffen : So seyð ihr thnen an den selben ein mehrers nicht / dan so hoch sich die hauptsumma erstrecket / zu zalen / und sie / die ubermaß schwinden zu lassen / schuldig. V. R. W. si vero creditor debitorem sive judicialiter sive extrajudicialiter interpellavit, nec tamen usuras percepit, aut usurę quotannis creditori exolutę sunt : hoc casu, quamdiu durat mutuum, tamdiu præstandę sunt usurę, etiamsi ad centum vel mille annos duraret obligatio : Quia usurę hodie non tam ut usurę, quam ut interesse, sive lucrums cessans, & publica lege taxatum, debentur & petuntur Corgauisch auß schreiben Anno 1583. Rubz. Von W. Contracten d. S. Als haben wir Et ita hæc distinctio non tantum prædictis fundatur rationibus, sed & gravissimorum virorum fulcitur suffragiis Petr. Frider Mindan. d. cap. 73. n. 31. vers. verum hoc ex probabili. Zanger de exceptio. part. 3. cap. 25. n. 40. vers. Quando ergo debitor mea pecunia utitur, & in mora est. Berlich. par. 2. conclus. 38. à n. 35. & decisio. 30. num. 10. Christoph. van Hagen de usur. usurar. cap. 5. à n. 128. Et sic pronunciatum in Curia Electoral. Wittebergenf. An schlosser zu S. P. P. Obwol zu recht versehen / daß die Zinsen uber das alterum tantum nicht kommen gesucht werden : Dennoch aber und die weil die zinsen jährlich erleget / und die creditores unmittelbar des Capitals entbehren müssen / und ihren nutz damit nicht schaffen können : Soo ist die D. N. solche Zinsen ferner abzustatten schuldig / und die uber das alterum tantum allbereit erlegte / als ein indebitum / zu condiciten nicht befugt / V. R. W.

X X.

Tandem desinunt deberi usurę omnibus modis, quibus obligatio tollitur : Sublata enim obligatione principali, sortis usurę nempe accessorię, nullo jure postulantur, nec quicquam interest, quomodo obligatio tollatur, utrum solutione an acceptatione, novatione, consignatione & depositione, vel aliis modis quibus obligatio tollitur l. 26. C. h. t. inst. quib. mod. obligatio tolli-

tollitur. Idem ducendum, si per sententiam judicis actio principalis sit finita, inque eâ usuræ non adjudicatæ fuerint, cessare quoque usurarum petitionem *l. 13. C. in fin. h. t. l. 4. C. depos.* liberato enim debitore quocunque modo liberatus sit; quia principalis obligatio sublata est, non potest accessionibus locus esse *l. 29. de regul. jur. l. 178. eod. tit.* Donell. *ad l. 19. C. h. t. n. 2* Cum non sint duæ actiones, altera sortis, altera usurarum sed una tantum; ex qua condemnatione facta, iterata actio rei judicatæ exceptione repellitur *d. l. 4. C. h. t.* & hoc procedit in actionibus bonæ fidei in quibus usurarum obligatio est accessoria. In actionibus vero stricti juris; principaliter & per se debentur usuræ per stipulationem, quia sunt duæ obligationes: (usurarum ex mora tantum unica obligatio) ideoque fit ut principali lite finita, non extinguatur usurarum petitio *l. 23. ff. de except. rei jud. l. 1. C. de judic.* Sola autem pecuniæ oblatio, cursum usurarum non sistit sed pecuniam porro obsegnatam & depositam esse oportet *l. 6. l. 9. & l. 19. C. h. t. l. tutor. 28. §. 1. ff. de administr. & peric. tut.* Denique sola oblatio solvit ἀντίρρονον, quia hæc multo gravior est, quam usura. Cum creditor ex fundo Pignorato omnes fructus lucretur. Igitur si debitor sortem offerat, illamque recuset creditor accipere, tunc bona fide fructus ex prædio alieno suos faceere non potest, sed imputantur in sortem *l. 11. C. h. tit.* Hic finem impono, quisquis ergo es benevole Lector, cogitationum benignum censorem te præbe & genuino dente mordere parce, si quæ sunt, quæ tuo palato minus sapient, ea vel candida interpretatione adjuva vel amica prosequere venia. Interim Deum immortalem supplicio, ut velit magis magisque corroborare iudicium meum in honorem sui & utilitatem proximi.

*Invidiæ, quæris, qui spicula vincere possim?
Vincuntur Solo cuncta favente Deo.*

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by a large, faint watermark or ghosting of text.